

творчої активності, у якій як педагог, так і учень мають сприятливі умови для самореалізації, прагнуть до отримання творчого продукту інтелектуальної діяльності та самостійного створення нового.

Висновки... Таким чином, організація інституту післядипломної педагогічної освіти професійного самовиховання вчителя у контексті особистісно зорієнтованих технологій “працює” на забезпечення наступності самовиховної роботи і професійної роботи педагога загальноосвітнього навчального закладу, а в кінцевому рахунку – сприяє створенню у школах умов для “переведення” процесів навчання і виховання учнів на особистісно зорієнтовану основу.

Література

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. М.: Педагогика, 1986 – 367 с.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Крамаренко С.Г. Креативна освіта для розвитку інноваційної особистості (методики дослідження креативності). Дніпропетровськ.: Інновація, 2010. – 65 с.
4. Кремінь В.Г. Філософія освіти XXI століття // Відкритий урок. – К. – 2003. – № 17-18. – С.31-33.
5. Пехота О.М. Особистісно орієнтовані освітні технології: історія, теорія, організаційні вимоги. //Педагогічні технології у неперервній професійній освіті/За ред. С.О.Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – С. 54-76.
- 6 Професійна освіта.: Навч.посібник /Уклад. С.У.Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г.Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – С.149.

Анотація

В статті розглядається організація професійного самовиховання вчителя сучасного навчального закладу в контексті задач модернізації освіти та розвитку творчого потенціалу педагогів.

Аннотация

В статье рассматривается проблема организации профессионального самовоспитания учителя современного заведения в контексте задач модернизации образования и развития творческого потенциала педагогов

Summary

Article observes organization of the professional modern education organization teacher's self development in contest of education modernization and development of teacher's creative potential

Ключові слова: вчитель, самовиховання, творчість, професійне, засіб.

Ключевые слова: учитель, самовоспитание, творчество, професийное, способ.

Key words: teacher, self-education, creation, professional, means.

Подано до редакції 13.03.2012.

УДК 378.14

©2012

Кічук Н.В.

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... У контексті проекту “Національні стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 роки” актуалізується проблематика вдосконалення підготовки педагогічних кадрів. На часі й проблема професійного становлення педагога в умовах сучасної вищої школи – основного етапу підготовки майбутнього фахівця. Вивчення й узагальнення наукового доробку у цьому плані (І.Бех, Н.Гузій, І.Зязюн, В. Кремень, В.Луговий, В. Семиченко та ін.) засвідчує про доцільність визнання, що зростаюче значення вищої школи в особистісному і суспільному розвитку пов’язане із незмінністю її соціальної, виховної, навчальної, дослідницької, інноваційної ролей, а євроінтеграційні процеси вимагають стандартизації підготовки фахівців, запровадження компетентнісного підходу, інтеграції освітньої і наукової складових у її діяльності. Дотично професійної підготовки саме педагога в умовах, коли престиж професії вчителя в суспільстві знижується і є наявною невідповідність між його суспільним призначенням і соціальним статусом, то загострюється вагомість аксіологічних пріоритетів його становлення. Натомість, у Білій книзі Національної освіти України констатується, що ще й досі цілі професійної підготовки педагога не підвладні аксіологічному орієнтуру, а її зміст не в повній мірі відображає історичні і сучасні цінності педагогічної дії, хоча поза створення означених умов не видається за можливе прогнозувати стійкі позитивні результати щодо розвитку у студентів початків професіоналізму і педагогічної майстерності [1, с. 271-272].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми...

Існуюча джерельна база з проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутнього педагога представлена різноманітними підходами. Так, один із них пов’язаний із намаганням поглибити наукове уявлення про базові поняття компетентнісної парадигми (Н.Кузьміна, Ж.Делор, А. Маркова, О.Пометун, Л.Хоружа та ін.). І що особливо цінне – осмислити їх у контексті предметної специфіки діяльності фахівця, зокрема, вчителя початкових класів – Н.Бібік, О.Савченко, Л. Хомич та ін.). Чи не найфундаментальніше цей аспект віддзеркалено у науковому доробку О.Савченко [3]. Наголосимо принаймні на двох принципово важливих у цьому контексті положеннях.

1. Виходячи, з одного боку, із співвідношення понять “компетенція” (тобто кола повноважень і тих питань, у яких певна посадова особа є обізнаною, володіє знаннями і досвідом) та “компетентність” (як досвідченість, поінформованість, авторитетність у певній галузі, здатність і здібність у розв’язанні якоїсь справи), а з іншого – з феноменології саме педагогічної компетентності (яку, наприклад, Н. Кузьміна трактує як “властивість особистості”, що виявляється у найкращому вирішенні педагогічних завдань, а, відтак, має певний різновид – спеціальна і професійна компетентність з предмету викладацької діяльності; методична; соціально-психологічна компетентність у межах процесу спілкування; диференціально-психологічна, пов’язана із «знаннями в дії щодо мотивації і здібностей учнів; суто психологічна компетентність в галузі гідності й недоліків власної особистості і діяльності), видається за можливе на цьому підґрунті деталізувати своєрідність професійної компетентності педагога, який набуває у вищій школі спеціальність “учителя початкової школи”.

2. Спираючись на сучасні уявлення про таке явище, як компетентність педагога, стає можливим уточнити його своєрідність з-поміж інших, що теж пов’язані з характеристикою здатності фахівця виконувати відповідну роботу – “професійна підготовка”, “готовність до професійної діяльності”, “кваліфікація”, “професіоналізм”, “педагогічна майстерність”. А це набуває значної ваги у площині професійної педагогіки, оскільки окреслює параметри професійної підготовки майбутнього педагога саме на основному етапі його становлення як фахівця – в умовах навчально-професійної діяльності у вищій школі. Так, новим змістом наповнюється поняття “професіограма педагога” школи першого ступеня (що зумовлює осучаснення нормативного навчального курсу “Вступ до спеціальності”); акцентується увага на практико-орієнтованому навчанні студентів у межах змістових модулів відповідних навчальних курсів, що складають своєрідний каркас професійної підготовки педагога (зокрема, в розрізі циклу природничо-наукових та загальнопрофесійних дисциплін, передбачених навчальним планом підготовки бакалавра та магістра). Дійсно, як небезпідставно стверджують деякі дослідники (зокрема, С. Молчанов), таке явище як компетентність має осмислюватися виключно в контексті питань цільового призначення. Відтепер вивчати це явище з огляду на функціональну роль вищої освіти видається за можливе спираючись на таке трактування: “компетентність спеціаліста з вищою освітою – це вияв на практиці його намагання і здатності (готовності) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) для успішної творчої (продуктивної) діяльності у професійній і соціальній сфері, осмислюючи соціальну значимість і особистісну відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного вдосконалення” [4, с. 67].

Відтак, лише реальні умови педагогічної діяльності дозволяють об’єктивно свідчити про наявну у майбутнього фахівця професійну компетентність; остання виявляється лише в конкретній ситуації, з яких зіткана робота вчителя-практика. У цьому зв’язку можна прийняти дослідницьку позицію тих науковців (наприклад, В. Саюк), які вважають, що “нереалізована компетентність, будучи потенцією, не є компетентністю”.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягала у висвітленні своєрідності компетентнісного підходу до формування у вищій школі педагога школи першого ступеня, який здатний до компетентного розв’язання професійних завдань в умовах сучасного інформаційного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження... Створення теоретичної моделі компетентнісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів передбачала врахування своєрідності соціального й особистісно-професійного призначення саме такого фахівця. Так, науковці, які досліджують специфіку професійної діяльності вчителя школи першого ступеня (Н. Бібік, В. Бондар, І. Пальшкова, Ю. Пастир, Л. Петухова, Р. Пріма, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін.), здебільшого єдині у визнанні її в наступному: вчитель початкових класів завжди є класним керівником; він викладає, як правило, більшу кількість різнопрофільних навчальних дисциплін; такому педагогові притаманна вірогідність роботи як в умовах традиційної, так і малокомплектної школи та навчально-виховних комплексах різних типів (НВК – школа – дошкільний навчальний заклад, НВК – школа I-II ступенів-ліцей, школа-гімназія), авторської, спеціалізованої школи (школа-інтернат з поглибленим вивченням окремих предметів і курсів). До того ж саме педагог школи першого ступеня, з огляду на психолого-педагогічну характеристику дитини молодшого шкільного віку, виступає для неї найавторитетнішою особою, виконує вирішальну особистісно-професійну роль у забезпеченні компетентного зв’язку з батьківською громадою. Понад усе, саме педагогу початкової школи, який стоїть біля витоків становлення дитини як школяра, належить виняткова роль у випереджувальному розвитку творчої індивідуальності учня. Існує позиція, за якою у професійно-педагогічній освіті майбутнього вчителя перехід на компетентнісно орієнтовану підготовку має сенс розглядати в двох аспектах [3, с. 46]. По-перше, процес модернізації змісту професійної освіти – відбір і структурування навчальних модулів – відбувається з одночасним визначенням результативної складової цього процесу, тобто набуттям студентами компетентностей. По-друге, актуалізується потреба навчити майбутніх педагогів цілеспрямовано формувати ключові та предметні компетентності в учнів.

Ми вважаємо, що, намагаючись розширити наукове уявлення про професійну компетентність майбутнього вчителя початкової школи, крім вищезазначеного, варто взяти до уваги ще принаймні дві обставини. Перша з них пов’язана з актуалізацією у наш час системного мислення педагога у зв’язку з осучасненням основного базового

компонента, який визначає будь-які професійно-значущі ситуації діяльності фахівця – Державного стандарту для початкової школи, втілення якого передбачається з 1 вересня 2012 року. Згідно цього державного документу передбачено низку новацій, які акцентують увагу на досягнення суб'єктності майбутнього фахівця, забезпечують перехід до системної реалізації ним компетентнісного підходу. За влучним висловом О.Савченко, йдеться про “парадигмальний зсув” в особистісно-професійній характеристиці вчителя школи першого ступеня. Дійсно, аналітичний огляд змістового ядра Державного стандарту сучасної початкової школи зумовлює низку змін, з-поміж яких: окреслення двох нових галузей – “Природознавство” (I-IV класи) і “Суспільствознавство” (III-IV класи); збагачення галузі “Мова і література” доданням таких, як-от: “Мова навчання”, “Мова національних меншин”, “Іноземна мова”, “Літературне читання”; включення у галузь “Технології” окремої змістової лінії – ознайомлення молодших школярів з інформаційно-комунікаційними технологіями, яка, починаючи з другого класу, має вивчатися у пропедевтичному курсі “Сходінки до інформатики”. Відтак, цілком зрозумілим стає той підвищений інтерес і науковців, і шкільних практиків до вдосконалення професійної підготовки вчителя початкових класів, який набуває у вищій школі спеціалізацію “інформатика”. Йдеться про системну “інформатизацію” змісту початкової загальної освіти. А домінантами розцінюються такі: 1) комп'ютер та його можливості; 2) інформація та інформаційні процеси; 3) використання комп'ютера; 4) комунікаційні технології [6].

У зв'язку із зазначеним, нам видається цілком правомірним диверсифікацію розглядати в якості принципу сучасної освітньої політики (В. Байденко, Т. Мангер, О. Язвінська). Особливо, якщо вбачати у диверсифікації (з лат. – зміна, різноманітність) процес розширення можливостей створення гнучкої системи підготовки фахівця через набуття цією системою спроможності реагувати на зміни у сфері кон'юнктури ринку праці. Остання, як відомо, перебуває у фокусі саме інформаційно-комп'ютерних технологій. Якщо враховувати, що у професійній підготовці студентів зростає вага і обсяг самостійної роботи, а, відтак, підвищується значення бібліотеки вищого навчального закладу, то стає зрозумілим, чому онлайн-відео, інтерактивний блог, букридери, смартфони стають брендами сьогодення і складають інваріантний “сегмент” педагогічного світосприймання майбутнього вчителя. Це обумовлене наскрізним характером впливу на суцільну педагогічну картину світу. А її, на думку дослідників, складають: система педагогічних теорій; система узагальнюючих засобів педагогічної діяльності; система напрямків застосування педагогічних фактів, понять, методів, теорій в єдності з системою адекватних моделей; система узагальнених поглядів на освітній простір, на історичний процес його формування [5, с. 37].

Висновки... Таким чином, розглянуті аспекти проблеми підготовки педагога до професійної діяльності сприяють розширенню наукових уявлень про ресурс сучасної вітчизняної вищої школи як основного етапу особистісно-професійного становлення конкурентоспроможного фахівця.

Література

1. Біла книга національної освіти України / за заг. ред. В. Кременя. – К. : НАПН України, 2011. – 342 с.
2. Коваль Л. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи : технологічні складові / Л. Коваль // Монографія. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 375 с.
3. Савченко О. Розвиток змісту початкової освіти в умовах Державного суверенітету України : методологічний, законодавчий, дидактичний аспекти / О. Савченко // Початкова школа. – 2011. – №8. – С. 25-29.
4. Татур Ю. Компетентносный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования / Ю. Татур // Материалы методологического семинара. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – С. 62-69.
5. Тестов В. Педагогическое мировоззрение и современная научная картина мира / В. Тестов // Педагогика. – 2011. – № 7. – С. 34-42.
6. Шкворченко Г. Підготовка вчителя інформатики початкової школи / Г. Шкворченко // Рідна школа.–2011. – № 11.–С. 68-71.

Анотація

У статті розглядаються деякі аспекти проблеми вдосконалення процесу підготовки в умовах вищої школи майбутніх педагогів до професійної діяльності.

Анотация

В статье рассматриваются некоторые аспекты проблемы совершенствования процесса подготовки в высшей школе будущих педагогов к профессиональной деятельности.

Summary

Some aspects of the problem of the improvement of the process of the future Teachers' training in the higher educational establishment are investigated in this article.

Ключові слова: компетенція, компетентність, диверсифікація, вчитель початкової школи.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, диверсификация, учитель начальной школы.

Key words: competency, competence, diversification, elementary school teacher.

Подано до редакції 18.03.2012.